

Ball de l'Almorratxa

Gironella

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: es balla a la plaça de la Vila.

Coordenades:

Latitud: 42.03376
Longitud: 1.88258
UTM Est (X): 407506
UTM Nord (Y): 4654129

Classificació

Número de fitxa 08092-156
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Música i dansa
Estil / època: Contemporani
Segle XX-XXI
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública

Fitxes associades:

[Festa Major de Gironella](#)
[Festival de Dansa Folklòrica](#)

Autoria de la fitxa Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa: dt., 17/04/2018 - 02:00

Descripció

El ball de l'Almorratxa és un ball pla, una dansa tradicional que comparteix certes similituds amb altres danses i balls de terres catalanes. El ball simbolitza un casament, en el que el senyor feudal qui tenia el dret

sobre els seus vassalls, era el primer a treure la núvia a ballar. Així, el senyor feudal fa un primer passeig amb la núvia, portant darrera el nuvi i la resta de parelles que conformen el convit, seguidament es situa la núvia i la resta de noies situades davant el seu ballador, moment en que el senyor feudal portant l'almorratxa a la mà, passa davant de totes elles ruixant-les simbòlicament amb l'aigua d'olor de l'almorratxa, un acte que s'interpreta com la demostració de la possessió que té sobre elles. A continuació, les diferents parelles fan una ballada per seguidament donar obertura al ball tot anant cada ballador a buscar un acompanyant d'entre el públic. La dansa es desenvolupa davant la presència del senyor feudal.

Pel que fa al vestuari, el senyor feudal porta un vestit de gala negre amb camisa blanca i capa llarga i també negra; a més, va complementat amb barret de copa i l'almorratxa guarnida. El vestit de la núvia està format per una faldilla llarga fins als peus i brusa, que anomenen sac i faldilla, la roba interior són enagos i mitges blanques, com a complements porta pinta i mantellina blanca. La roba de les noies consisteix amb una brusa negra, davantal negre sobre faldilla (actualment taronges), complementat amb braçals negres o blancs fins als colzes i mantellina al cap de color blanc; la roba interior consisteix en calces llargues cenyides fins al genoll, mitja blanca i enagos amb punta. Els nois porten pantalons de pana negra fins a sota el genoll, camisa blanca amb llacet negre, excepte el nuvi que és blau, jaqueta negra de pana, complementat amb faixa i barretina vermelles, i mitja blanca amb calçat negre.

El vestuari que s'utilitza és considera que correspon típic al vestuari de gala català del segle XIX.

Observacions:

El ball de l'almorratxa, en algunes classificacions de dansa, també és tipificat com a ball d'objectes, ja que és un tipus de ball en que l'objecte té un paper destacat i sobretot simbòlic dins el desenvolupament de la dansa; així el capdanser, en aquest cas el senyor feudal, porta l'almorratxa a la mà mentre ballen, és part del ball i de fet el ball pren el nom de l'objecte. L'almorratxa (alguns llocs nomenat morratxa i en altres torratxa) és un objecte fi i delicat; es tracta d'un recipient generalment de vidre bufat, amb un broc central més gran i quatre de petits al voltant, decorat i proveït de diferents bocs per a espargir aigua de roses o d'olor, amb el qual sovint es ruixen les balladores o el públic; a Gironella l'almorratxa s'ornamenta amb diverses cintes de colors.

En el ball representa el domini del senyor feudal sobre els seus vassalls, i concretament, escenifica i simbolitza el que era el dret de cuixa, que consistia en passar la primera nit amb la núvia.

Altres poblacions catalanes on es representen balls de l'almorratxa són a Campdevàrol, en el ball de l'aigua-ros de Castellciutat, els anomenats balls del ciri, i, a Lloret de Mar i Sant Oil de Mar.

Història

El ball de l'Almorratxa es balla a Gironella coincidint amb la Festa Major, actualment es balla el dissabte a la nit, en el context del Festival de la Dansa Folklorica que fa més de quaranta anys que es realitza, i els darrers anys també es balla el diumenge després de sortir de missa. Tant dissabte com diumenge es representa a la plaça de la Vila, davant l'Ajuntament.

La Festa Major de Gironella es celebra el primer cap de setmana després del dia de Sant Roc, que s'escau el dia 16 d'agost. Els orígens d'aquesta dansa es creu que poden ser de l'època baix medieval, ja que en el ball s'escenifica el paper que el senyor feudal tenia en el casament. Aquests tipus de balls plans tenen molta tradició en gran part de la Catalunya Vella.

Segons informacions recollides entre els membres que han participat en el ball de l'almorratxa a Gironella, no es sap des de quan es balla però sí que hi ha imatges de mitjans de segle XX que testimonien que es realitzava. Mentre va funcionar l'Esbart Sant Jordi, aquesta entitat s'encarregava de representar el ball coincidint amb la Festa Major, però també en altres diades, així com de fer assajos durant l'any. En algunes èpoques l'esbart havia arribat a tenir tres grups de balladors de diferents edats, per tant, hi havia relleu assegurat, altres moments, va ser més difícil comptar amb gent jove.

